ตัวอย่าง กิจกรรมเสริมรายได้ในสวนยางพารา

การเลี้ยงแพะ

เงื่อนไขการดำเนินงาน

1. ต้องมีตลาดรองรับ
2. ต้องมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะขุน
3. ต้องมีโรงเรือน แปลงหญ้าที่เหมาะสม และแรงงานที่พร้อมเพียง
4. เกษตรกรควรเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม หรือเครือข่ายผู้เลี้ยงแพะระดับต่างๆ

วิธีการผลิต

1. พันธุ์แพะ เป็นแพะพื้นเมือง หรือลูกผสมแพะเนื้อแองโกโน บอร์ เป็นต้น
2. ระยะการเลี้ยง เริ่มต้นเลี้ยงแม่แพะสาว อายุประมาณ 8 – 1 ปีเศษ น้ำหนักที่ไม่ต่ำกว่า 18 กิโลกรัม เป็นแพะเพศเมีย 20 ตัว พ่อพันธุ์ 1 ตัว ผสมพันธุ์จนแม่แพะตั้งท้องนาน 5 เดือน คลอดได้ลูก 1 ตัว /คลอดในปีแรก และตั้งแต่ปี ที่ 2 ได้ลูก 2 ตัว/คลอด โดยทั่วไปจะได้ผลผลิต 3 คลอก ใน 2 ปี หรือ ได้ลูก 5 - 6 ตัว/แม่/2ปี หรือ 2.5 ตัว/แม่/ปี
3. แพะอายุประมาณ 8 - 1 ปีเศษ น้ำหนักประมาณ 18 กิโลกรัมขึ้นไป สามารถจำหน่ายกิโลกรัมละ 120 - 160 บาท (ภาคใต้) และจำหน่ายในราคา 90 - 110 บาท (ภาคกลางและภาคอื่นๆ)
4. ต้องมีอาหารหยาบได้แก่ หญ้า ถั่ว ไม้ยืนต้น เป็นต้นและเสริมด้วยอาหารข้น โดยต้องจัดทำแปลงพืชอาหารสัตว์ หรือมีพืชอาหารสัตว์ในทำเลสาธารณะสำหรับแพะที่เพียงพอ
5. ทำวัคซีนป้องกันโรคและถ่ายพยาธิตามโปรแกรมที่กรมปศุสัตว์แนะนำ

กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรียบเรียง : นางมาลินี ยุวนานนท์
ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมยางพาราและปาล์มน้ำมัน
ว่าที่ ร.ต.พิรัฐ สุทธิโยค
นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
กลุ่มกลุ่มส่งเสริมยางพาราและปาล์มน้ำมัน สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
บรรณาธิการ : นางอมรทิพย์ ภิรมย์บูรณ์
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
นางสาวอำไพพงษ์ เกาะเทียน นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ
กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
ออกแบบ : นางสาวปทิตตา ปัญญาโชติ นายช่างศิลป์ปฏิบัติงาน
กลุ่มศิลปกรรมส่งเสริมการเกษตร
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
พิมพ์ที่ : กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
พิมพ์ครั้งที่ 1 : จำนวน 5,000 ฉบับ กุมภาพันธ์ 2560
จัดพิมพ์ : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตัวอย่าง กิจกรรมเสริมรายได้ในสวนยางพารา

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1. **อัตราการผสมพันธุ์ที่ใช้**
   จะนิยมใช้พ่อพันธุ์ 1 ตัว ต่อแม่พันธุ์ 8 ตัว แม่แต่ละตัวจะให้ลูกได้ปีละ 3 ชุด แม่ไก่ 1 ตัวให้ลูก 24 ตัวต่อปี
2. **การดูแลรักษา**
   - การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระยะแรก ควรมีสุ่มครอบแม่ไก่กับลูกไก่อย่างน้อย 1 เดือน เพื่อให้ลูกที่เลี้ยงรอดมีจำนวนสูง และถ้าต้องการให้ไก่โต่เร็วขึ้น ก็ทำได้โดยแยกลูกไก่มาอนุบาลเป็นการเฉพาะ
   - การให้อาหารไก่พื้นเมือง โดยส่วนใหญ่จะปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ และเสริมด้วยอาหารที่หาได้ในท้องถิ่นที่ผลิตเอง เฉพาะในอาหารลูกไก่ในระยะแรกเกิด ถึงประมาณ 1 เดือน ควรใช้อาหารไก่เนื้อระยะแรกเลี้ยงจะได้ผลดีกว่า หลังจากไก่อายุ 1- 2 เดือน ควรให้อาหารผสมเพิ่มเติมทุกเช้า - เย็น เช่น ปลายข้าว ข้าวโพด เศษผัก หญ้าสด ไบกระถิน หัวอาหารสำเร็จรูป เป็นต้น
   - เมื่อไก่อายุประมาณ 16-18 สัปดาห์ จะมีน้ำหนักประมาณ 1.5 – 2.0 กิโลกรัม สามารถขายเป็นเนื้อได้ แต่ถ้าจะเก็บไว้เป็นแม่พันธุ์เพื่อกินไข่หรือผลิตลูกจะต้องเลี้ยงต่อไปอีก ซึ่งปกติแล้วแม่ไก่พื้นเมืองจะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 6 – 8 เดือน เฉลี่ยจะไข่ประมาณปีละ 3 ชุด ชุดละประมาณ 10 -12 ฟอง เมื่อไข่หมดแล้วควรเอาฟางหรือรังไข่และเปลือกไข่เผาทิ้ง และทำความสะอาดรังไข่ด้วยทุก ๆ ครั้ง
   - การป้องกันโรค โรคที่สำคัญ ได้แก่ โรคนิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบ คอหิวาต์ โรคฝีดาษ และโรคพยาธิต่างๆ วิธีป้องกันและควบคุมโรคที่ดี คือ ทำความสะอาดโรงเรือนอย่างสม่ำเสมอ และฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามปฏิทินที่กำหนด

ตัวอย่าง กิจกรรมเสริมรายได้ในสวนยางพารา

เลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์

1. **พันธุ์กบที่จะนำมาเลี้ยง**
   ควรเลือกกบนา เพราะเจริญเติบโตเร็ว
2. **เริ่มต้นเลี้ยง**
   โดยนำลูกกบอายุประมาณ 30-45 วัน ที่มีขนาดใกล้เคียงกันลงเลี้ยงในบ่อเดียวกัน จำนวน 1,200 ตัว (อัตราปล่อย 100 ตัวต่อตารางเมตร) เมื่อคัดลูกกบลงเลี้ยงในบ่อเลี้ยงแล้วให้ใส่วัชพืชน้ำและวัสดุลอยน้ำลงไป เช่น แฟไม้ไผ่ ไม้กระดานหรือแผ่นโฟม เพื่อให้กบขึ้นไปอาศัยอยู่และนำทางมะพร้าวมาคลุมบ่อเพื่อบังแดดด้วย ระดับน้ำในบ่อประมาณ 30 เซนติเมตร ในช่วงที่นำลูกกบลงไปเลี้ยงบ่อซีเมนต์ใหม่ๆ ในระยะนี้ ให้ใช้อาหารเม็ดสำหรับเลี้ยงลูกกบเล็กไประยะหนึ่งก่อน เมื่อกบโตขึ้นจึงค่อยให้อาหารเม็ดสำหรับเลี้ยงกบโต หรืออาหารเม็ดสำเร็จรูปสำหรับปลาดุกวันละ 2 ครั้ง ในเวลาเช้า-เย็น ปริมาณอาหารที่ให้ขึ้นอยู่กับปริมาณการกินอาหารของกบ โดยให้หลักการสังเกตว่าหลังจากให้อาหารไปแล้วประมาณ 20 นาที หากกบกินอาหารหมดก็จะเพิ่มอาหารให้อีก นอกจากอาหารเม็ดแล้วสามารถใช้เนื้อปลาสับหรือเนื้อหอยโข่งสับ มาใช้เป็นอาหารเสริมเพื่อลดต้นทุนค่าอาหาร ในระหว่างการเลี้ยงควรจะคัดขนาดของกบประมาณ 3 -4 ครั้ง โดยคัดกบที่มีขนาดเท่าๆ กันปล่อยลงเลี้ยงในบ่อเดียวกัน เพื่อป้องกันกบกินกันเอง ใช้ระยะเวลาเลี้ยงประมาณ 3 -4 เดือน จะได้กบขนาด 4 -5 ตัวต่อกิโลกรัม หรือน้ำหนักประมาณ 200 -300 กรัมต่อตัว ก็สามารถจับกบออกจำหน่ายได้

ตัวอย่าง การปลูกพืชแซมยางพารา

การปลูกสับปะรด

1. **การเตรียมดิน**
   ไถสับใบและต้นทิ้งไว้ประมาณ 2-3 เดือน แล้วไถกลบ ไถ 1 ครั้ง ตากดิน 7 - 10 วัน ไถพรวน 1 - 2 ครั้ง ยกแปลงสูง 15 เซนติเมตร
2. **การปลูก**
   - ปลูกด้วยหน่อ ที่มีขนาดเดียวกัน เพื่อสะดวกในการบังคับออกดอก ไม่ควรใช้หน่อพันธุ์ ที่หักจากต้นแล้วเก็บไว้นานเกินไป สามารถบังคับดอกได้เมื่ออายุปลูก 8 - 12 เดือนขึ้นอยู่กับขนาดของหน่อที่ใช้ปลูก
   - ปลูกด้วยจุกที่มีขนาดตั้งแต่ 180 กรัม สามารถบังคับดอกได้เมื่ออายุปลูก 10 - 14 เดือน ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาปลูก
   - ชุบหน่อหรือจุกก่อนปลูก ด้วยสารป้องกันโรครากเน่าหรือต้นเน่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกช่วงกลางฤดูฝน ตามคำแนะนำ
   - ปลูกแถวคู่ ระยะปลูก 30 x 30 x (80-90) เซนติเมตร ปลูกได้ประมาณ 7,500 - 8,500 ต้นต่อไร่ แต่ไม่ควรเกิน 12,000 ต้นต่อไร่
   - ใส่ปุ๋ยรองพื้นสูตร 16 - 20 - 0
3. **การใส่ปุ๋ย**
   - ให้ปุ๋ยสัดส่วน 3 : 1 : 4 ที่กาบใบล่าง 2 ครั้ง (ครั้งแรกหลังจากปลูก 1 - 3 เดือน : ครั้งที่ 2 ห่างกัน 2-3 เดือน)
   - ถ้าใบเหลืองซีดจางให้ปุ๋ยทางใบ สูตร 23 - 0 - 30 จำนวน 3 ครั้ง (ก่อนบังคับออกดอก 30 วัน และ 5 วัน หลังบังคับออกดอก 20 วัน)
4. **การบังคับออกดอก**
   เมื่อต้นมีน้ำหนัก 2.5 - 2.8 กิโลกรัม ใช้สารเอทธิฟอนฉีดพ่น 2 ครั้ง (ห่างกัน 4-7 วัน) ควรทำในช่วงเวลาเย็นหรือกลางคืน
5. **การเก็บเกี่ยว**
   - สับปะรดโรงงานเก็บเกี่ยวผลสุกตามมาตรฐานที่กำหนด ใช้มือหักผลออกจากต้นโดยไม่ต้องเหลือก้านและหักจุกออก
   - สับปะรดบริโภคสดเก็บเกี่ยวเมื่อตาสับปะรดเริ่มเปิด 2 - 3 ตา หรือผิวเปลือกเปลี่ยนเป็นสีเหลือง 10 เปอร์เซ็นต์ ใช้มีดตัดให้เหลือก้านยาวติดผลประมาณ 10 เซนติเมตร ไม่ต้องหักจุกออก

3. **การดูแลรักษา**
   การเลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์ต้องมีการขัดล้างบ่อและถ่ายเทน้ำ เพราะถ้าที่อยู่อาศัยของกบสะอาดและมีสุขลักษณะที่ดีกบจะมีการเจริญเติบโตดี ไม่เป็นโรคได้ง่าย นอกจากนั้น กบเป็นสัตว์ที่ตื่นและตกใจง่าย ซึ่งเมื่อตกใจแล้วกบจะเกิดการชักเป็นตะคริวและช็อกตายได้ ดังนั้น การทำความสะอาดภายในบ่อเลี้ยงกบต้องทำด้วยความระมัดระวัง

แผ่นพับที่ 5/2560

การปลูกพืชร่วม ปลูกพืชแซม และทำกิจกรรมเสริม เพิ่มรายได้ในสวนยาง

กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การปลูกพืชร่วม ปลูกพืชแซม และทำกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้ในสวนยางพารา

ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ชาวสวนยางต้องมีรายได้เพิ่มมากขึ้นให้สมดุลกับที่สูงขึ้น ประกอบกับราคายางพารายังไม่มีเสถียรภาพที่จะสร้างความมั่นใจให้กับชาวสวนยางได้ ดังนั้นการปลูกพืชร่วม การปลูกพืชแซม และทำกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้ในสวนยางพารา จึงเป็นคำตอบอีกหนึ่งแนวทางที่สามารถเพิ่มรายได้ และพึ่งพาตัวเองได้

ข้อควรพิจารณาในการเลือกการปลูกพืชร่วม ปลูกพืชแซม และทำกิจกรรมเสริมรายได้ในสวนยางพารา

1 **การตลาดและเงินทุน** เช่น ผลผลิตควรเป็นที่ต้องการของตลาดท้องถิ่น ระยะเวลาการเก็บรักษาผลผลิต ควรเก็บได้นาน สามารถนำไปจำหน่ายยังตลาดไกลๆ ได้ ระยะเวลาให้ผลตอบแทน และความสามารถในการจำหน่าย นอกจากการตลาดแล้ว เงินทุนนับเป็นปัญหาสำคัญของเกษตรกรอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ในการซื้อปัจจัยการผลิตต่างๆ

2 **สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม** ได้แก่ สภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ สภาพร่มเงาในสวนยางพารา ฯลฯ

3 **วิธีปลูกและดูแลรักษา** การปลูกพืชเสริมรายได้ในสวนยางพาราควรมีการเอาใจใส่ดูแลรักษาพืชนั้นๆ เช่น การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช การตัดแต่งกิ่ง ตลอดจนการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช สำหรับสวนยางพาราขนาดเล็กที่มีพื้นที่ต่ำกว่า 15 ไร่ ควรใช้แรงงานในครอบครัวในการดูแลรักษาจะช่วยให้ลดต้นทุนการผลิตในการปลูกพืชนั้นๆ

4 **พืชที่ไม่ควรปลูกในระหว่างแถว** ได้แก่ พืชที่มีการเจริญเติบโตเร็วกว่าต้นยางพารา มีการใช้ปุ๋ยปริมาณสูง ตลอดจนเป็นแหล่งของโรคและแมลงที่เป็นศัตรูของต้นยาง เช่น มันสำปะหลัง อ้อย

การปลูกพืชร่วมยางพารา

หมายถึง พืชที่ปลูกระหว่างแถวยางพารา สามารถปลูกและเจริญเติบโตร่วมกับต้นยางพาราได้และให้ผลผลิตควบคู่กันไป ไม่มีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นยางพารา และพืชที่นำมาปลูกร่วมกับต้นยางพารา จะต้องมีการเจริญเติบโตตามปกติ โดยสามารถแบ่งชนิดของพืชร่วมยางพาราได้ ดังนี้

1 **ไม้ผล** เช่น ลองกอง ลางสาด ขนุน จำปาดะ ระกำ มังคุด ฯลฯ
2 **ไม้ยืนต้น** เช่น สะตอ เนียง หวาย เหมียง ฯลฯ
3 **พืชสมุนไพรและเครื่องเทศ** เช่น ขิง กระวาน ขมิ้นชัน ฯลฯ
4 **ไม้ดอกไม้ประดับ** เช่น ดาหลา หน้าวัว จั่ง หมากแดง ฯลฯ
5 **ผัก** เช่น ผักเหลียง ผักกูด ฯลฯ

การปลูกพืชแซมยางพารา

หมายถึง พืชที่ปลูกในระหว่างแถวยางพาราขณะที่ต้นยางพาราอายุไม่เกิน 3 ปี และพื้นที่ระหว่างแถวยางพาราต้องมีปริมาณแสงแดดมากกว่า 50 % ของปริมาณของแสงทั้งหมด การปลูกพืชแซมยางพาราไม่ควรเป็นพืชที่มีการเจริญเติบโต ระบบรากขยายแตกกอมากจนไปรบกวนต้นยางพารา และควรปลูกพืชที่ต้องการแสงแดดในช่วงการเจริญเติบโต เป็นพืชล้มลุก มีอายุสั้น และดูแลรักษาง่าย โดยพืชที่แนะนำให้ปลูกแซมยางพาราแบ่งตามอายุได้ ดังนี้

1 **พืชที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี** เช่น ข้าวไร่ ข้าวโพด พืชตระกูลถั่ว พริก มะเขือเทศ มะระ ถั่วฝักยาว แตงกวา แตงโม และผักชนิดต่างๆ
2 **พืชที่มีอายุมากกว่า 1 ปี** เช่น กล้วย มะละกอ สับปะรด และหวายตัดหน่อ เป็นต้น

กิจกรรมเสริมรายได้ในสวนยางพารา

หมายถึง อาชีพอื่นๆ ที่เหมาะกับชาวสวนยาง ได้แก่ การเพาะเห็ดรวมถึงการเลี้ยงแมลง การเลี้ยงสัตว์ การทำประมง การแปรรูป ฯลฯ ทั้งนี้ การเลือกปลูกพืชร่วม การปลูกพืชแซม และทำกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้ในสวนยางพาราชนิดใดชนิดหนึ่งจะต้องคำนึงถึงระยะเวลาการให้ผลตอบแทน เช่น มีรายได้เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปีในแต่ละชุมชน ควรมีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดี มีเอกลักษณ์ และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

เนื่องจากระยะเวลาปลูกยางพาราใช้เวลาค่อนข้างยาวนาน ชาวสวนยางจึงไม่ควรพึ่งพารายได้จากยางพาราเพียงอย่างเดียว และจากบทเรียนด้านราคายางพาราที่ตกต่ำหลายๆ ครั้งที่ผ่านมา เกษตรกรควรมีการวางแผนเพื่อสร้างรายได้ของครัวเรือนใหม่ กระจายรายได้ไปยังกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ที่มีการพึ่งพารายได้จากการปลูกพืชร่วมที่หลากหลาย ได้แก่ ไม้ยืนต้น พืชผัก ปลูกพืชแซม และพืชไร่ เป็นต้น การทำกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้ในสวนยางพารา เช่น ปศุสัตว์ เลี้ยงแมลงเศรษฐกิจและประมง เป็นต้น โดยน้อมนำพระราชดำริหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเมื่อต้องประสบกับปัญหาราคายางพาราตกต่ำ

การปลูกพืชร่วมยางพารา

การปลูกพืชแซมยางพารา

กิจกรรมเสริมรายได้ในสวนยางพารา

ตัวอย่าง การปลูกพืชร่วมยางพารา

การปลูกขมิ้นชัน

1 **การเตรียมพื้นที่** โดยการไถพรวนและยกร่อง ตากดินประมาณ 10–15 วัน
2 **พันธุ์** ขมิ้นชันพันธุ์ดีที่กำลังนิยมในท้องตลาด เช่น พันธุ์ตรัง 2 แดงสยามสัมปทารถนา และเหลืองนนทรี เป็นต้น
3 **การปลูก** ปลูกลงในดินที่ไถพรวนและยกร่องปลูก ระยะระหว่างแถว 75 x 30 เซนติเมตร เริ่มปลูกในช่วงต้นฤดูฝนประมาณปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคมทุกปี โดยการปลูกขมิ้นชันอาจใช้หัวพันธุ์ 2 ลักษณะคือ ใช้หัวแม่ และใช้แง่ง
4 **ผลผลิต** การเก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่อขมิ้นชันมีอายุประมาณ 9-12 เดือน
- ถ้าปลูกโดยใช้หัวแม่ ที่มีรูปร่างคล้ายรูปไข่ ขนาดน้ำหนักประมาณ 15-50 กรัมต่อหัวระยะปลูกที่ 75 x 30 เซนติเมตร ให้ผลผลิตประมาณ 3,300 กิโลกรัมต่อไร่
- แต่ถ้าปลูกด้วยแง่งขนาด 15 – 30 กรัมต่อชิ้น หรือ 7 -10 ปล้องต่อชิ้น จะให้ผลผลิตน้ำหนักสดประมาณ 2,800 กิโลกรัมต่อไร่

การปลูกผักเหลียง

1 **การเตรียมดิน** ทำการขุดหลุมระยะห่างระหว่างต้น 3 เมตร ระหว่างแถว 3 เมตร หรือทำการปลูกร่วมในสวนยางหรือสวนมะพร้าวในช่วงปีแรกๆ
2 **แหล่งพันธุ์และแหล่งผลิตทางการค้า** ได้แก่ จังหวัดระนอง ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ พังงา และสุราษฎร์ธานี
3 **การดูแลรักษา** การใส่ปุ๋ยแบ่งใส่ 2 ครั้ง ในช่วงต้นฤดูฝน และปลายฤดูฝน ใช้ปุ๋ยสูตร 15-7-18 , 15-15-15 ผสมกับปุ๋ยสูตร 12-5-14 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี กรณีปลูกร่วมสวนยางในสวนไม้ผล ช่วงต้นฤดูฝนใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี
4 **การเก็บเกี่ยว** เริ่มเมื่ออายุ 2 ปีขึ้นไป เก็บเกี่ยว 15-30 วันต่อครั้ง เก็บยอดอ่อนถึงยอดเพสลาด ควรเด็ดให้ชิดข้อ ไม่เด็ดกลางข้อหรือตัด เพราะจะทำให้การแตกยอดอ่อนในครั้งต่อไปช้า
5 **การดูแลรักษาหลังการเก็บเกี่ยว** ยอดอ่อนผักเหลียง ไม่ควรให้ยอดอ่อนถูกแสงแดดและลม ควรพรมน้ำแต่พอชุ่ม สามารถเก็บได้นาน 5-6 วัน

ตัวอย่าง การปลูกพืชร่วมยางพารา

ปลูกผักพื้นบ้านผักกูด

1 **การเตรียมดิน** โดยการไถดินพร้อมการใส่ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก แล้วขุดหลุมปลูก ระยะปลูก 50 x 50 เซนติเมตร นำไหลหรือหัวที่เตรียมไว้วางในหลุมแล้วเอาดินกลบโคน
2 **การดูแลรักษา** เมื่อผักกูดตั้งตัวได้ใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ผสมกับปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 75 กิโลกรัมต่อไร่ ให้น้ำวันละ 1 ครั้ง
3 **การเก็บเกี่ยว** เริ่มเมื่ออายุ 6 เดือน เก็บเกี่ยว 3 วันครั้ง เก็บยอดอ่อน

ตัวอย่าง การปลูกพืชแซมยางพารา

การปลูกกล้วย

1 **พันธุ์ที่เหมาะสม** ได้แก่ กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม กล้วยไข่ และกล้วยเล็บมือนาง
2 **การปลูกกล้วย** ในพื้นที่ว่างระหว่างแถวยาง สามารถกระทำได้ 2 รูปแบบ ดังนี้
2.1 ปลูกกล้วย 2 แถว ระหว่างแถวยาง ห่างจากแถวยาง 2 เมตร ระยะระหว่างแถวกล้วย 3 เมตรระหว่างต้น 2.5 เมตร ไว้หน่อกล้วย 2 – 3 หน่อต่อหลุม
2.2 ปลูกกล้วย 3 แถว ระหว่างแถวยาง ห่างจากแถวยาง 2 เมตร ระยะระหว่างแถวกล้วย 1.5 เมตร ระหว่างต้น 2.5 เมตร ปลูกแบบสลับฟันปลา ไว้หน่อกล้วย 1 หน่อต่อหลุม
3 **การเตรียมดิน** ขุดหลุมปลูก ขนาด 50 x 50 x 50 เซนติเมตร ใส่ดินบนคลุกเคล้าปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักที่สลายตัวแล้ว วางหน่อกล้วยให้ส่วนยอดสูงกว่าระดับ 4 นิ้ว โดยส่วนตายอยู่ลึกในดิน 1 ฟุต เกลี่ยดินล่างให้เต็มหลุมและอัดแน่น ในปีแรกอาจปลูกถั่ว ข้าวโพด พืชผัก ในพื้นที่ว่างระหว่างแถวกล้วยได้อีก
4 **การปฏิบัติดูแลรักษาที่เหมาะสม** เช่น การใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยเคมี การตัดแต่งหน่อกล้วยและใบกล้วย การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เช่น โรคตายพราย ด้วงงวงไชเหง้า และต้นหนอนม้วนใบ และแมลงวันผลไม้
5 **การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม** เมื่อต้นกล้วยตกปลีแล้ว 10-17 วัน ให้ตัดปลีทิ้ง และเก็บผลได้หลังจากนั้น 60 -70 วัน

ตัวอย่างการปลูกพืชร่วมยางพารา

ตัวอย่างการปลูกพืชแซมยางพารา